

ULUSAL FON DÖNGÜSÜNÜ SINIRLANDIRAN BİR FAALİYET OLARAK TEFEÇİLİK

Ömer Faruk KORKMAZ¹ Ömer YAZAN²

ÖZET

Tefecilik, yetkili makamlardan izin alınmadan yapılan faiz karşılığı ödünç para verme işlemi olarak tanımlanmaktadır. Suç niteliğinde olan bu işlem finansal kaynakların ticari ve sınaî nitelikli yatırım işlemlerine yönlendirilmesine ve finansal kurumların fon toplayarak getiri elde etmesi ve yatırımcılara bu fonun aktarımı süreçlerine engel olmakta, ulusal ekonomik gelişmeye önemli ölçüde sekte vurmaktadır.

Bu çalışmanın konusu ve kapsamını resmi ve finansal kurumlardan alınan mali nitelikli bilgiler yoluyla tefecilik faaliyeti ve boyutlarının incelenmesi ve yorumlanması oluşturmaktadır.

Çalışmanın amacı tefecilik faaliyeti ve finansal kurumlar işlevleri ilişkisini kurarak bu yolla kullanılmayan finansal kapasitenin belirlenmesidir. Çalışmanın katkısı söz konusu faaliyetin engellenmesi halinde finansal kapasitenin artırılması durumunda oluşabilecek yatırım imkânları ve sağlayacağı sosyal yararlar açısından olası ekonomik gelişim imkânlarının belirlenmesidir.

Anahtar Kelimeler: Tefecilik, Finansal Sistem ve Kurumlar, Finansal Kapasite.

Jel Kodu: G14, G21, G32.

USURIOUSNESS AS AN ACTIVITY LIMITING NATIONAL FUND CIRCULATION

ABSTRACT

Usuriousness is defined as a process of moneylending that intends obtaining interest without permission of authorized offices. This process which is a kind of crime, has blocked inducement of financial resources into investment process and obtaining returns of financial institutions from gathering funds, also has impeded national economic improvements essentially. The subject and scope of this study are investigating and explication of usuriousness activity and its dimensions from using fiscal informations that has obtained from formal and financial institutions. The aim of this study is defining unused financial capacity owing to establishing relation between usuriousness activity and financial institutions' functions. The contribution of this study is to determine possible economic improvement opportunities that have been a result of investment possibilities and social benefits from blocking mentioned activity and increasing financial capacity.

Keywords: Usuriousness, Financial System and Institutions, Financial Capacity.

Jel Code: G14, G21, G32.

1. GİRİŞ

Mali suç niteliğindeki tefeciliğin Türkiye'deki boyutu ne düzeydedir? Tefecilik, finansal kurumlar vasıtasıyla yasal zemine kavuşmuş olan ulusal fon döngüsünü nasıl ve ne düzeyde etkilemektedir? Çalışma, bu sorulara yanıt arayarak ulusal ve uluslararası literatür taraması esnasında tefecilik ve ulusal fon döngüsü alanında gerek teorik gerek ampirik olmak üzere kapsamlı bir araştırmaya rastlanılmamış olması nedeniyle alanında bir boşluğu doldurma iddiasındadır.

Çalışmanın ana konusunu oluşturan tefecilik faaliyeti, kaynakların yasal sistemin dışında kalmasına neden olan, suç niteliği taşıyan kamusal izin ve denetimin haricinde faiz karşılığı borç kullandırma işlemleri bütünü

¹ Öğr. Gör. Giresun Üniversitesi, Eynesil Kamil Nalbant Meslek Yüksekokulu, omer.faruk.korkmaz@giresun.edu.tr

² Öğr. Gör. Giresun Üniversitesi, Eynesil Kamil Nalbant Meslek Yüksekokulu, omer_yazan@hotmail.com.tr

olarak tanımlanabilir (Katkat, 2007: 65; Özgenç, 2010: 550-553; Lewison, 1999: 328; Steinwand, 1994: 17/5; TCK: md.241).

Bu faaliyet, pek çok araç ve yöntemle gerçekleştirilmekte, suç niteliği taşıyan diğer mali nitelikli işlemlerde olduğu gibi mevcut boyutu tam anlamıyla gözler önüne serilememektedir. Bununla birlikte resmi makamlara intikal etmiş ve işleme tabi tutulmuş suçlar dikkate alındığında Türkiye’de mali nitelikli suçlar içinde ön sıralarda olduğu görülmektedir (www.kom.gov.tr; www.masak.gov.tr).

Tefecilik faaliyeti, yasa dışı fon arzı ve işlem sonucu faiz getirisi edinimi sağlamasıyla finansal sistemle doğrudan ilişkili olup finansal fon havuzuna yönelebilecek potansiyel kaynakların sistem dışına itilmesi sebebiyle fon ihtiyacı duyanlar, tasarruf sahipleri, yatırımcılar, finansal kurumlar, devlet, bölge / hane halkı kalkınması ve gelişimi için bu paydaşların potansiyel getirilerinin kaybı açısından önemli bir unsur olarak açığa çıkmaktadır (Altıntaş, 2012: 11-12; Günal, 2007: 80-85; Parasız, 2005: 76-77; Luchetti ve diğreleri, 2001: 400-404; Mcpherson ve Waller, 2000: 295-317. Finansal kapasiteyi daraltarak fonların sistem dışına çıkmasına sebep olan tefecilik faaliyetinin engellenmesinin ulusal fonların verimliliğinin artırılması açısından önemi açıktır. Literatür taramasında tefecilik konusunda bu ilişki bağlamında ampirik veya teorik olarak herhangi bir çalışmaya ulaşılamamış olması çalışmanın gerek kavramsal tanımlama gerekse öngörülen ilişkinin kurulması ile özgünlüğünü ortaya koymaktadır.

Yukarıda belirtilen etkileri ve olası sonuçları gerekçesiyle tefecilik faaliyeti ile ilgili bütünsel bir yapının ortaya konulmaya çalışıldığı bu çalışmanın, mevcut durumun belirlenmesi, finansal sistem ve finansal kapasite kullanımı ilişkisinin kurulması, olası sonuçların belirlenmesi yoluyla literatürde ayrıntılı olarak ele alınmadığı gözlenen bu konuyu teorik olarak inceleyerek alanında katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmada sırasıyla tefecilik faaliyetinin tanımı ve türleri, tefecilik faaliyetinin Türkiye’deki boyutu ve hukuki durumu ile tefecilik ve finansal kapasite ilişkisi konuları ele alınarak bu faaliyetin belirlenmesi ve engellenmesi yoluyla finansal kapasite kullanımının artırılması, ulusal ekonomik gelişimin hızlandırılması için öneriler geliştirilmiştir.

2. TEFECİLİK FAALİYETİNİN TANIMI VE TÜRLERİ

Tasarruf sahiplerinin fon ihtiyacı duyanlara belli bir getiri (faiz) oranı ile borç kullandırması işlemleri paranın icadından öncelere, hatta Neolitik çağlara kadar uzanmaktadır. M.Ö. 1800’lerde Hammurabi dönemi Babil’inde tarımsal faaliyeti nedeniyle kaynak ihtiyacı duyanlara bir yıl sonra mahsulünün azami % 33’ü faiz olarak alınmak kaydıyla borç verildiği bilinmektedir (Homer ve Sylla, 1996: 3). Faiz karşılığı borç verme yoluyla servet ediniminin olumsuz etkileri nedeniyle bu işlem inanç sistemlerinde yasak faaliyetler içinde sayılmıştır (Zuberi, 1997: 1077; Lewison, 1999: 331-333). Bu doğrultuda tefecilik tanımı faiz karşılığı borç kullandırma olarak yapılmakta olup örnek olarak 16. yy’da Martin Luther tarafından borç verenin borç alandan kullandığı tutarın üzerinde tahsilât yapması olarak yapılan tefecilik tanımı verilebilir (Akalın, 2010: 2). Osmanlı hukukuna tefecilik murabahacılık olarak girmiş ve satılan malların veya kullanılan tutarların kar görünümüyle faiz elde edilecek biçimde satılması yani faizcilik olarak ele alınmıştır (Bayındır, 2007: 260). Faizin meşrulaşması ve devlet denetiminde finansal kurumlara faizle borç-alacak ilişkisine girme ehliyetinin tanınmasıyla birlikte tefecilik, mevcut tanımlamasına kavuşarak kamusal otoritenin denetiminde olmaksızın faiz karşılığı borç kullandırma olarak açıklanmaktadır (Özgenç, 2010: 547; Katkat, 2007: 65; Lewison, 1999: 328; Steinwand, 1994: 17/5 v.d.).

Tefecilik faaliyetinin Türkiye’de aşağıdaki biçimlerde gerçekleştirildiği görülmektedir:

Klasik Tefecilik: Fon ihtiyacı duyan kişilere faiz karşılığı borç para verme biçiminde gerçekleşen bu türde tefeci çek, senet veya ipotek elde ederek fonunu garanti altında tutmaktadır. İhtiyaç sahibi kişi borcunu ödese dahi ondan alınmış çek veya senedin icra işlemine dahil edilmesi ise yaygın görülen bir durumdur (www.kom.gov.tr).

Senet Kırdırma: Türk Ceza Kanunu’nun (TCK) 241. maddesinin gerekçesinde senet kırdırma yoluyla tefecilik şöyle açıklanmaktadır: “... henüz vadesi gelmemiş bir bononun vadesinden önce başkasına verilerek karşılığında bono üzerinde yazılı meblağdan daha az bir paranın alınması durumunda tefecilik suçu oluşur. Çünkü bu durumda bononun el değiştirmesi, kişiler arasında doğmuş olan bir alacak borç ilişkisine dayanmamaktadır. İfade yerinde ise, bu durumlarda, birer ödeme aracı olan bononun veya çekin kendisi satılmakta ve satın alınmaktadır.” (TCK: md. 241).

Kredi Kartı Aracılığıyla Tefecilik (POS Tefeciliği): Gerçekte bir ürün satışı yapılmadığı halde bir işlem oluşmuş ve bedeli kredi kartından tahsil edilmiş gibi gösterilerek icra edilen bu türde kredi kartından çekilen tutardan ortalama % 5 komisyon alınarak kalan tutar nakit olarak kart sahibine verilmektedir. POS cihazları ve kredi kartları bu tefecilik işleminde aracı olarak kullanılmaktadır. Bu yöntemi cazip bularak tefecilerle ilişki kuran insanların zamanla kredi kartlarının kullanımını tamamen tefecilere bıraktıkları ve çok ciddi ekonomik darboğaza girdikleri gözlenmiştir (www.kom.gov.tr).

Tefecilik işlemlerinde çek, senet, mülkiyeti muhafaza kaydıyla satış, satış vaadi sözleşmesi, ipotek, hacizli satış vb. ticari belgeler kullanılarak yasa dışı tefecilik yasal belgelerle güvence altına alınmaktadır (Katkat, 2007: 65).

Literatür taramasında ulusal veya uluslar arası alanda herhangi bir çalışmada tefecilik konulu ampirik bir çalışmaya rastlanılmamış, teorik olarak ise öngörülen ilişki dahilinde konunun değerlendirilmediği görülmüştür. Bu sebeple çalışmada konu kavramsal çerçevede ele alınmış olup ulusal fon döngüsü ile kurulan ilişki teorik olarak desteklenmeye çalışılmıştır.

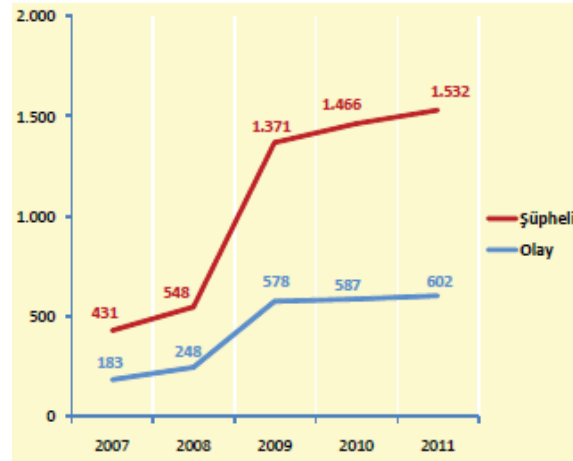
Tanımı ve türleri belirtilen tefecilik faaliyetinin uygulama alanı ve ulaştığı boyutun belirlenmesi açısından Türkiye’deki durumu ve mali nitelikli bu suçun hukuki yaptırımının belirlenmesi amacıyla çalışmanın takip eden bölümünde konu bu açıdan ele alınmıştır.

3. TEFECİLİK FAALİYETİNİN TÜRKİYE’DEKİ BOYUTU VE HUKUKİ DURUMU

Tefecilik faaliyetinin, faiz yoluyla haksız kazanç elde edilmesi ve bu amaca ulaşabilmek için yasa dışı pek çok uygulamayı içermesi nedeniyle suç niteliğinde olması, bu faaliyetin bütünsel boyutlarıyla açığa çıkması/çıkarılması önünde engel teşkil etmekle birlikte Türkiye’deki varlığı ve işlem büyüklüğü açısından ilgili resmi birimlere intikal etmiş olay ve kişi sayıları bu konuda bir fikir oluşmasına imkân tanımaktadır. Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı (KOM) ve Maliye Bakanlığı’na bağlı Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı (MASAK)’nın yıllar itibariyle yayınladıkları faaliyet raporlarındaki veriler resmi makamlarca tespit edilebilen tefecilik faaliyetine yönelik bilgiler içermektedir.

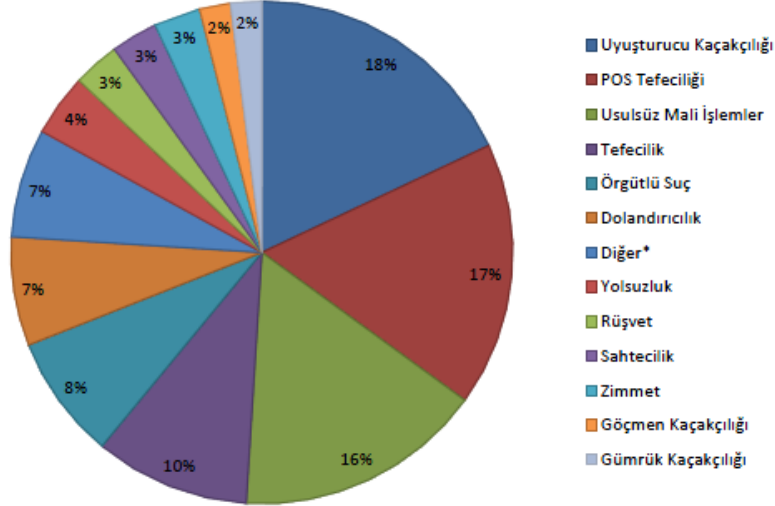
KOM birimlerince 2009, 2010 ve 2011 yılları içerisinde gerçekleştirilen operasyonların 1.767 adedi tefecilik suçu ile ilgili olup bu operasyonlarda 4.569 kişi hakkında adli işlem yapılmış ve ilgili makamlara intikalleri sağlanmıştır. Bu birim tarafından yapılan söz konusu işlemlerin ve işlem sonucu şüpheli kişi sayılarının 2007-2011 yılları arasında hızlı bir artış gösterdiği Şekil 1’de görülmektedir.

Şekil 1. Tefecilik Olay ve Şüpheli Sayıları

Kaynak: KOM 2011 Faaliyet Raporu (www.kom.gov.tr)

Şekil 3. Açılan Değerlendirme Dosyalarının Konulara Göre Dağılımı

Kaynak: MASAK 2010 Faaliyet Raporu (www.masak.gov.tr)

Tefecilik faaliyetinin Türkiye'deki boyutu, suç niteliği teşkil etmesi dolayısıyla bir sistem dışı faaliyet olarak yürütülmesi, bu işlemlerin yukarıda resmi kurumlara intikal etmiş rakamların çok üzerinde olduğu sonucunu açığa çıkarmaktadır. Bununla birlikte, suç niteliği taşıyan faaliyetler hakkındaki gayri resmi nitelikli bilgilerin soyut ve yüzeysel kalabilme riski göz önüne alınarak yalnız resmi kurumlardan alınan bilgiler kullanılmaya çalışılarak somut bir tablo sergilenebilmesi amaçlanmıştır. Tefecilik faaliyetinin resmi kurumlarda işleme/incelemeye tabi tutulan suç unsurları içerisinde ön sıralarda yer alması, bu faaliyetin Türkiye'deki en önemli ve önlenmesi gereken mali nitelikli suçlardan biri olduğunu göstermektedir. Nitekim KOM Daire Başkanlığı bünyesinde görevli personele 2011 yılında özellikle tefecilik suçuna yönelik eğitim faaliyetinin düzenlenmesi ve bu personelin eğitim vasıtasıyla planlı operasyon sayılarında bir önceki yıla göre yaklaşık iki kat artışın olması da (www.kom.gov.tr) bu fikri desteklemektedir.

Yukarıda Türkiye'deki boyutu belirtmeye çalışılan tefecilik faaliyetinin hukuki durumunu Türk Ceza Kanunu'nda (TCK) söz konusu fiile yönelik hükümler belirlemektedir. TCK'nın 241. maddesi tefecilik faaliyetiyle ilgili düzenlemeleri içermektedir. Söz konusu maddede tefecilik "faiz veya başka bir namla da olsa kazanç elde etmek amacıyla başkasına ödünç para verilmesi" olarak tanımlanmıştır. Suç olarak tanımlanan ve bu suça yönelik yaptırımların düzenlediği tefecilik faaliyetleri ile ilgili "Kazanç elde etmek amacıyla başkasına ödünç para veren kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır." hükmü bulunmaktadır (TCK: md. 241).

Kavramın suç niteliğinde olması için kamusal izin ve denetime tabi olmaması zorunluluğu bulunduğu tefecilik faaliyetinin kamu otoritelerinin izni dışında ve işlemin tabi olduğu mevzuat esaslarının dışında gerçekleşmesi gerekmektedir (Özgenç, 2010: 547). Belirtilen tüm bu faaliyetlerde ödünç para alan kişi ve tefecinin faili sayıldığı bu suçta cezai yaptırım yalnız tefeciye esas almaktadır (TCK: md. 241).

Senet kırdırma ve kredi kartı aracılığıyla tefecilik faaliyetlerinin de suç sayıldığı kanunda kazanç elde etmek amacıyla suç sayılması nedeniyle bu işlemde bir getiri sağlanamamış olması, getirinin para cinsinden olmaması ve taraflar arasındaki borç-alacak ilişkisinin faiz şeklinde tanımlanmamış olması fiilin suç olma niteliğini etkilememektedir (Özgenç, 2010: 550-553).

Türkiye'de mali nitelikli suçlar içinde en ön sıralarda bulunan tefecilik faaliyetinin yasa dışı faizle borç verme faaliyeti olarak finansal kurumların faaliyet alanında bulunduğu görülmekte olup çalışmanın bundan sonraki bölümünde tefecilik ve finansal kurumlar faaliyeti ilişkisi belirtmeye çalışılarak bu durumun finansal kapasite kullanımına etkisi teorik olarak ortaya konulmaya çalışılmıştır.

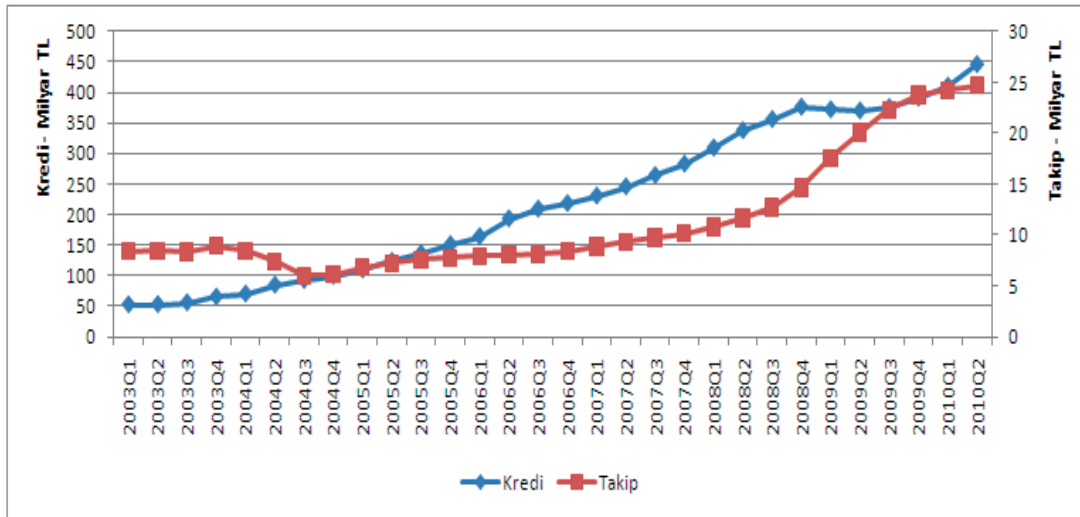
4. TEFEÇİLİK FAALİYETİ VE ULUSAL FON DÖNGÜSÜ İLİŞKİSİ

Finansal istikrarsızlık nedeniyle fon döngüsünü sekteye uğratan önemli unsurlardan bazıları faiz, kur, karlılık, menkul kıymet borsalarındaki düşüş ve belirsizlikteki artış baskısıyla ters seçim (adverse selection:

asimetrik bilgi sonucu yüksek riskli müşteriler veya finansal ürünlerin tercih edilmesi: Gerçek durumunu gizleyen riskli müşterilere yüksek faiz ödemeye razı oldukları için kredi kullandırılması vb.) ve ahlaki tehlike (moral hazard: mevduat sigortası, devlet garantisi gibi mekanizmalar nedeniyle risk algılarının yitirilmesi veya yüksek riske aldırış edilmemesi: mudinin riske aldırmadan yüksek faiz peşinde koşması vb.) olarak sayılabilir. Bu unsurların ortaya çıkmasıyla birlikte banka bilançolarında bozulma, ekonomik faaliyetlerde daralma ve dolayısıyla bankacılık krizleri meydana gelebilmektedir (Altıntaş, 2012: 85).

Yukarıda ele alınan sorunların etkisiyle kişiler finansal kurumlardan aldıkları borç ve kredileri geri ödememe/ödeyememe durumlarına düşmekte ve bununla birlikte kredibilitelerini tüketerek bankacılık otoriteleri tarafından kayıtları tutulan ve kara liste olarak tabir edilen listeye girmekte, temerrüt oranlarında yükselme sonucu kredi, fon talebinde yasal alandan yasa dışı alana doğru bir yönelme meydana gelmektedir. Türkiye’de kullandırılan nakdi krediler ve takibe düşen kredilerin tutarı Şekil 4’te görülmektedir.

Şekil 4. Türk Bankacılık Sektöründe Toplam Nakdi Kredi ve Takip Tutarının Gelişimi

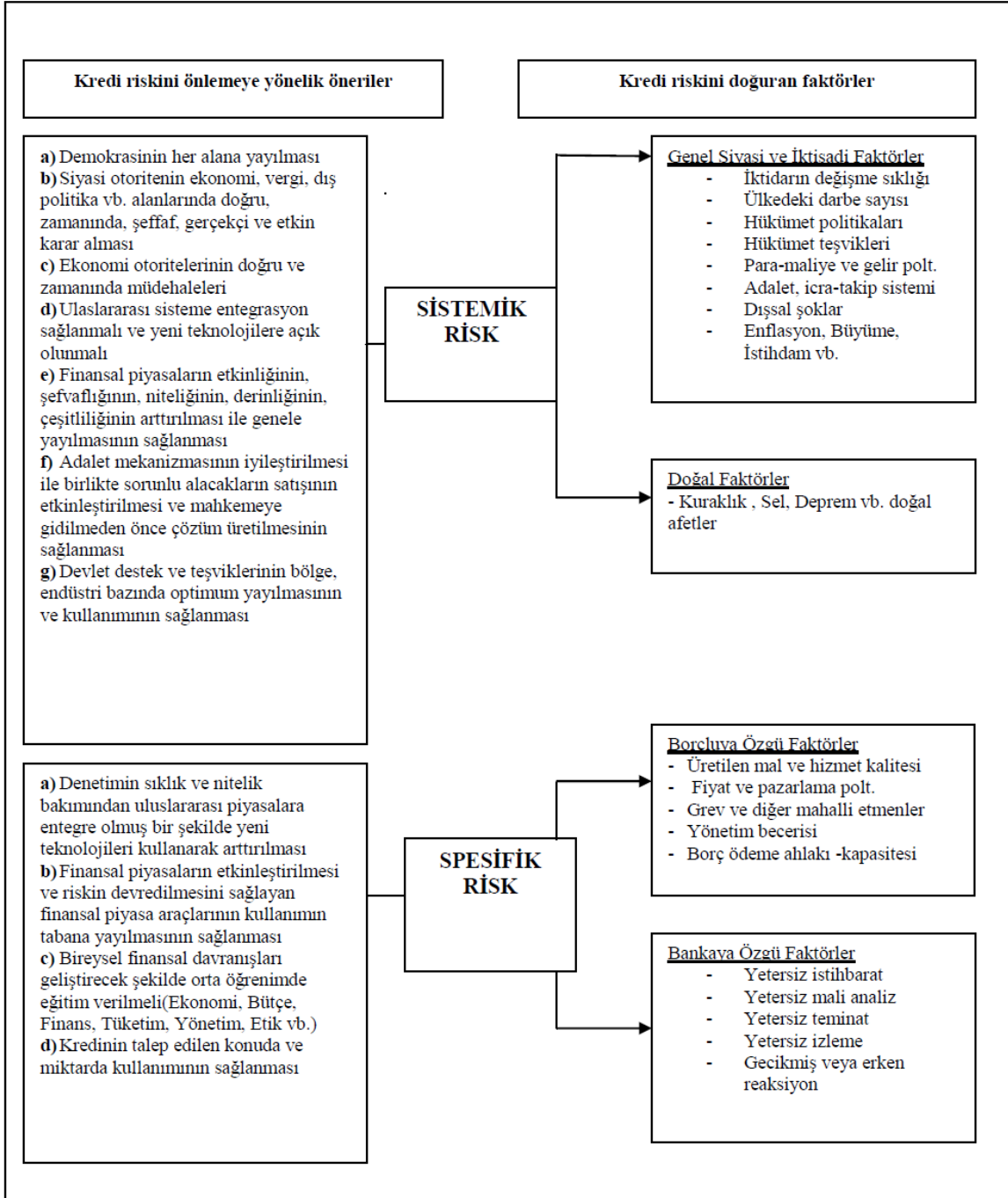

Kaynak: Altıntaş, 2012: 114

Şekil 4’te görüldüğü üzere Türk Bankacılık Sektörü’nce kullandırılan toplam nakdi krediler 2010 yılı ikinci çeyreğinde ortalama 445 milyar TL büyüklüğe ulaşırken takipteki ortalama alacak miktarı 25 milyar TL’ye yükselmiştir. Bu sürecin etkisiyle bireyler veya firmalar finansal ihtiyaçlarını artık yasal zeminde, devletin denetlediği ve düzenlediği formal yapılardan değil, kamu otoritesinin yetki ve denetiminin olmadığı informal yapılardan yani tefecilerden karşılamaya yönelebilmektedir.

Takip miktarındaki veya oranındaki bu değişmelerin olduğu süreçte yaygın vakaların sebebinin sadece kredi borçlusundan veya işleme mahsus hatalar sonucu oluşabilecek o borçluya veya işleme ait özel riskten (spesifik risk) (Altıntaş, 2012: 3) kaynaklandığını söylemek, sistematik riskin ve ekonomik konjonktürün etkisinin göz ardı edildiği sonucunu doğurur ki bu sonuç ta birey ve firmaları tefecilere yönelten sistemik risklerin etkilerinin azaltılmasına yönelik çalışmaların gerektiği ölçüde üzerinde durulmamasını beraberinde getirebilir.

Yukarıda ele alınan kredi riski ile ilgili faktörlerin daha açık gözlenebilmesine imkân sağlamak amacıyla Altıntaş (2012)’ın çalışmasından yararlanılarak araştırmacılar tarafından Şekil 5 türetilmiştir. Şekil 5’de kredi riski üzerinde etkili olan sistemik ve spesifik risk unsurları ele alınarak her iki risk türünün de engellenerek/etkisinin azaltılarak fonların tefecilik faaliyetine yöneliminin önüne geçilebileceği düşüncesiyle geliştirilen öneriler belirtilmektedir.

Şekil 5. Kredi Risk Sürecine Etki Eden Faktörler ve Alınabilecek Önlemler

Tefecilik, faiz karşılığı fon sunumu yönüyle finansal kurumların faaliyetleriyle benzeşmektedir. Söz konusu işlemlerde tefecilik yoluyla fon arz edenlerin sahip oldukları tutarların tekrar aynı süreçte kullanılarak sistem dışı kalmasıyla bu döngüde fon kullananların yaptıkları tüm geri ödemelerin de sisteme dahil olmadığı açıktır.

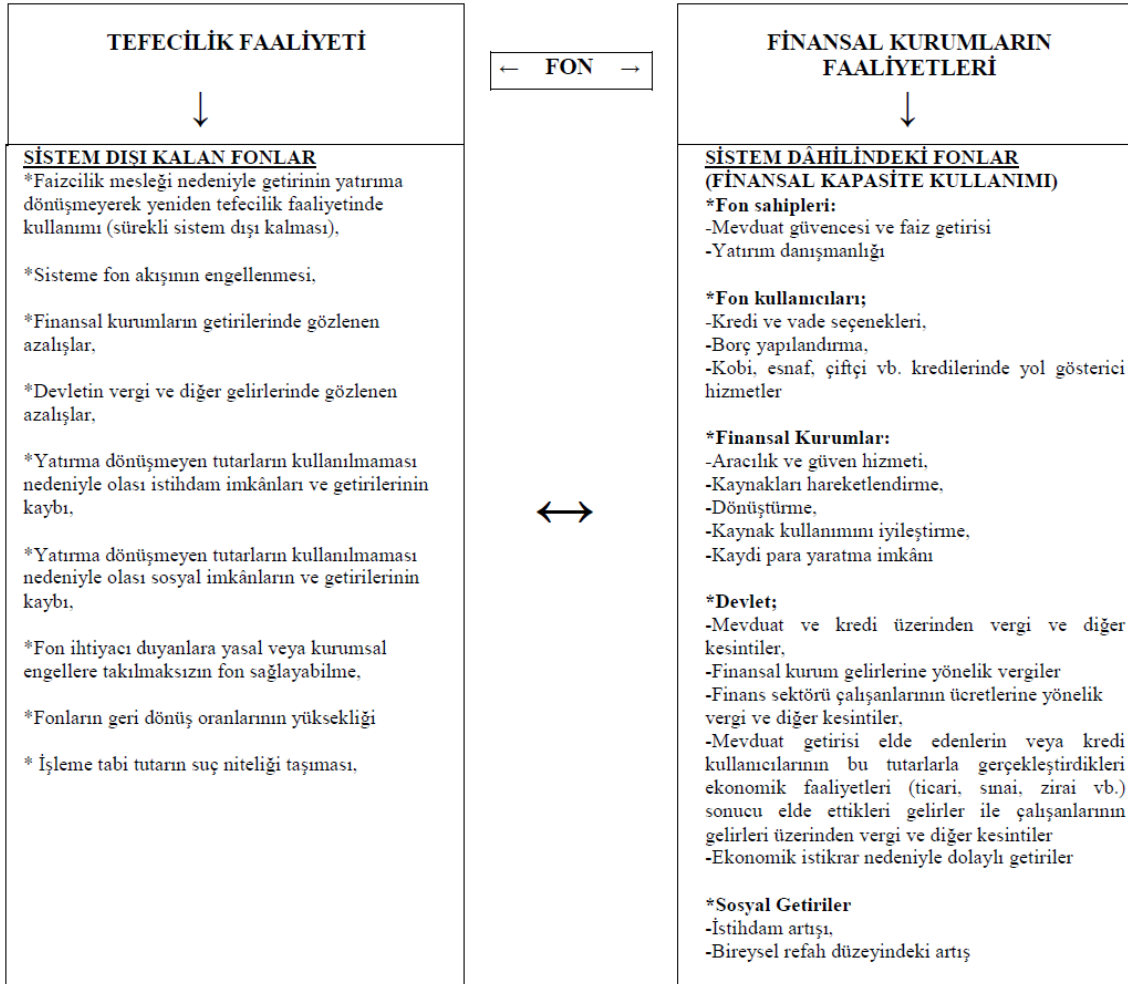
Çalışmanın önceki bölümlerinde ele alınan konular ve ilgili kaynakların değerlendirilmesi (Altıntaş, 2012: 11-12; Günel, 2007: 80-85; Parasız, 2005: 76-77; Luchetti ve diğerleri, 2001: 400-404; Mcpherson ve Waller, 2000: 295-317) ile tefecilik ve finansal kurumların faaliyetleri arasında fon akışının dağılımı nedeniyle oluşan ilişkinin gösterilmesi amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanan Şekil 6 yardımıyla, fonun finansal

kurumlara aktarılması (sistem içi kalarak ek finansal kapasitenin kullanımı) durumu ile tefecilik sürecine girmesi (sistem dışı kalması) durumlarının olası sonuçları hakkında bir fikir oluşturulmaya çalışılmıştır.

Şekil 6’da fonun finansal kurumlara aktarılması durumunda fon sahipleri, fon kullanıcıları, devlet ve finansal kurumların elde ettikleri getiriler ile sosyal getiriler olarak belirtilen maddelerin artırılabilirliği açıktır. Bununla birlikte yasal sürece dahil olan bu tutarların olası getirileri incelenirken, çalışma içinde yapılmış sınıflandırmada tefecilik yoluyla borç kullanan ve bu borcu ödeyen kişinin ödediği fon tutarı yanında tefecinin elinde bulunan tutar da (yasal yollardan mevduat olarak aktarımı halinde) dahil edilmiştir.

Finansal kurumlar tarafından mevduat sahibinin tutar güvencesi ve periyodik faiz getirisi elde etmesi ve aktardığı bu fonun menkulleştirme, türev ürünlerde kullanımı vb. yollarla alternatif değerlendirme ve farklı getiriler edinme imkânı sağlamasına yönelik yatırım danışmanlığı faaliyetleri sağlanmaktadır (Günel, 2007: 80-85; Parasız, 2005: 76-77; Luchetti ve diğerleri, 2001: 400-404; Mcpherson ve Waller, 2000: 295-317).

Şekil 6. Fon Akışının Tefecilik ve Finansal Kurumların Faaliyetleri Alternatiflerine Göre Dağılımının Olası Sonuçları

Kaynak: Altıntaş, 2012: 11-12; Günel, 2007: 80-85; Parasız, 2005: 76-77; Luchetti ve diğerleri, 2001: 400-404; Mcpherson ve Waller, 2000: 295-317

Şekil 6’da fon talep edenlerin tefecilik sürecinin muhalifinde kredi ve vade seçeneklerini kendilerinin belirlemesi, borçlarını geri ödemede sıkıntı çekmeleri halinde veya ek kaynağa ihtiyaç duymaları halinde borçlarını yeniden yapılandırma süreçlerini tercih edebilmeleri, kredi kullanım amaçlarının ticari, sınai veya zirai vb. olması durumlarına göre kurum tarafından bazı taleplerin gerçekleştirilmesinin şart koşularak borçlunun verimli üretim koşullarına zorlanması ve buna benzer diğer hizmetler yoluyla fon ihtiyacı

Kış-2012

Winter-2012

Cilt: 1 Sayı: 2 (59 – 70)

Volume: 1 Issue: 2 (59 – 70)

duyanlara aktarılan ve dönemsel olarak geri dönen tutarların sistem içinde kalmasının olası getirileri görülmektedir (Günel, 2007: 80-85; Parasız, 2005: 76-77; Luchetti ve diğreleri, 2001: 400-404; Mcpherson ve Waller, 2000: 295-317).

Finansal kurumların tefecilik faaliyetine yönelmemiş fonları işleme tabi tutmaları halinde daha işlevsel faaliyet gösterebilecekleri açıktır. Bu işlevler 5 grup altında sınıflandırılabilir (Altıntaş, 2012: 11-12):

- ✓ Aracılık ve güven hizmeti işlevi,
- ✓ Kaynakları hareketlendirme/gömüleme eğilimini azaltma işlevi,
- ✓ Dönüştürme işlevi,
- ✓ Kaynak kullanımını iyileştirme/fon maliyetlerini azaltma işlevi,
- ✓ Kaydi para yaratma işlevi.

Tefecilik faaliyeti nedeniyle sistem dışı kalan fonlar yaratılacak kaydi para tutarlarını azaltmakla diğer işlevleri de azaltarak dolaylı biçimde ekonomik gelişmeye sekte vurmaktadır.

Sisteme dahil edilen fonların kamusal getirileri dikkate alındığında devletin mevduat ve kredi kullanım işlemleri üzerinden aldığı Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi başta olmak üzere finansal kurum karlarının ve çalışanların ücretleri üzerinden alınan Kurumlar Vergisi, Gelir Vergisi ve diğer vergi/kesintiler elde edeceği, fonların kullanıcılar tarafından etkin değerlendirilmesi ile potansiyel işlem, işletme ve bu faaliyetlerde çalışanların ücretlerinden kesilecek getiriler ile ekonomik gelişmenin sağlayacağı dolaylı ivme sonucu edinilecek ek vergi ve diğer kesintilerin olacağı, bu durumun önceki/mevcut vergi maliyetlerini düşürerek vergi ödeme yükünü azaltıcı etki gösterebileceği düşünülebilir.

Yukarıda ele alınan unsurların ulusal düzeyde ele alınması sonucu refah düzeyini artırıcı etkisi nedeniyle fonların tefecilik faaliyetinden çekilerek finansal kurumlar aracılığıyla sisteme dahil edilmesi istihdam artışı ve dolayısıyla bireysel/hane halkı refah düzeyinin artışı sağlayacağı düşünülerek bu durum toplumsal huzur, güven ve gelişim açısından önemli görülmektedir.

Çalışmanın önceki kısımlarında ele alınan konular dikkate alındığında fonların tefecilik faaliyetine yönelmesi halinde kolay yoldan ve masrafsız elde edilen faiz getirisi, toplam tutarın yeniden tefecilik işlemine dahil edilmesine sebep olarak fonları sürekli sistem haricinde tutan döngüsel bir etki oluşturabilir. Bu etki finansal kurumları zayıflatarak sistemin gücünü azaltmakla birlikte kurum gelirleri, devletin yukarıda sayılan doğrudan ve dolaylı gelirleri ile yatırma dönüşemeyen fonlar nedeniyle gerçekleşmeyen ekonomik faaliyetler ve kayıpları beraberinde getirebilir. Fon ihtiyacı duyanların yasal ve kurumsal engellere takılmaksızın borç bulabildiği ve bu nedenle çekiciliğini koruyan bu faaliyette işlemin suç niteliği taşıması borçların farklı yasa dışı yollara başvurarak tahsil edilebildiği için geri dönüş oranını yükselterek yeniden birbirini takip eden bir sürecin başlaması sebebiyle çığ gibi büyümesi yönünde teşvik edici bir etki oluşturabilir.

Tefecilik faaliyetinin engellenmediği ve bu yolla fonların sistem dışı kalmasının önüne geçilemediği bir ekonomide oluşacak potansiyel getiriler düşünüldüğünde bu durum finansal kapasitenin kayıt dışı ekonomiye yönelen kısmının boyutlarını düşündürmektedir. Konu yerel bazda ele alındığında; bir bölgede finansal kurumlardan borçlanmayan/borçlanamayan kişilerin tefecilere yönelimi, başta o bölgede ki finansal kurumların asli işlevlerini yerine getirerek elde ettikleri doğrudan/dolaylı getirileri (bu işlevler nedeniyle diğer paydaşların yukarıda sayılan olası getirileri de düşünülmalıdır) azaltıcı etki gösterecektir. Bununla birlikte uzman destek, borç yeniden yapılandırma, yeni ödeme seçenekleri vb. imkânları tefeci de bulamayan kullanıcılar, borç sarmalına düşebilecek, istihdam azalışları görülebilecektir. Bu durumun genele yayılması (finansal kurumların işlem hacimlerinin düşmesi) kredi maliyetlerini yükseltecek, yeni yatırım fikirlerinden kaçınarak faiz yoluyla gelir edinimi cazipleşebilecek ve olası istihdam imkânları da böylece daha da daralabilecektir. Olumsuz sonuçlarının çok daha fazla listelenebileceği bu durumun engellenerek ulusal anlamda finansal kapasitenin kullanılmayan kısmının sisteme dahil edilmesinin sağlanması bir zorunluluk oluşturmaktadır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Tefecilik niteliği, kapsamı ve etkileriyle ulusal refah düzeyine önemli ölçüde sekte vuran yasa dışı bir faaliyet olarak Türkiye’de mali nitelikli suçlar içinde ön sıralarda bulunmakta, bu faaliyet borç kullanan bireyleri ve

finansal sistemi doğrudan etkilemesi nedeniyle ulusal kalkınma ve gelişimin önünde engel teşkil etmektedir. Tefecilik faaliyetinin engellenmesinin finansal kapasiteye ve ekonomik kalkınma ve büyümeye olumlu etkilerinin gözleneceği düşünülmektedir. Bu yolla elde edilebilecek olası sonuçlardan bazıları şu şekilde olabilir: Kamu vergi, sosyal güvenlik primleri vb. gelirlerindeki kayıpların önüne geçilerek bu kalemlerdeki artışların sağlanması sonucu devletin kaynak yetersizliğinin sebep olduğu ihmallerin mağduru olan sosyal kesimlerin bu mağduriyetlerinin çözüme kavuşturulması sağlanabilir. Dolaylı olarak ekonomik yetersizlikten kaynaklanan suç oranlarında azalmalar gözlenebilir. Bankalar düşük maliyetlerle fon buldukları için kullandıkları kredinin müşteriye maliyeti düşeceğinden, fon ihtiyacı olan düşük gelir grubunun ihtiyacını bu sistemden karşılaması durumunda devlet ve bankacılık sektörü servet dağılımının etkinleşmesinde olumlu rol üstlenebileceklerdir. Ayrıca reel sektörde mal veya hizmet sunmak üzere yatırım yapmayı veya işletmesini büyütmeyi düşünenler için fırsatlar oluşabilecektir. Değerlendirilen bu fırsatlar sonucu ülke bazında yatırımlar artabilecek, bu yatırımlara paralel olarak üretim artabilecek, üretimin etkisiyle üretimin gerçekleştiği yöre, bölge ve ülkede istihdam artışı gerçekleşerek işsizlik oranlarında düşme eğilimi gözlenebilecektir.

Ekonomik hayatta oluşan bu ivme ile ulusal ekonomik büyüme ve kalkınmada önemli bir yol kat edilerek Türk ekonomisini güçlendirecek etki göstermesi, Türk bankacılık sektörünün uluslararası finansal sistemden daha uygun maliyet ve daha uzun vadelerle kredi bulmasında da etkili olabilecektir. Bu amaçla tefeciliğin önlenmesi ve finansal kapasitenin artırılabilmesi için aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

Mikro Finansman Yönteminin Uygulanması ve Geliştirilmesi: Bankacılık düzenleme ve denetleme otoritelerine tabi olarak çalışan finansal kuruluşlar dışında kalan informal gruplardan biri olan tefecilik faaliyetinin önlenmesi için; finansal kurumların ihmal ettikleri fon, finansal ürün ve hizmet veremedikleri veya eksik hizmet verdikleri dar gelir grubunun tasarruf, finansman ve sigorta gibi finansal hizmetlere erişiminin sağlanması (www.bddk.org.tr) anlamına gelen mikro finansman sisteminin önemsenerek yaygınlaştırılması gerekmektedir. Bu yolla, kendiliğinden gelişen ve finansal piyasalardaki boşluklardan doğan, finansal kamu otoritelerine tabi olmayan tefecilerin ve tefecilik faaliyetlerinin engellenmesi için yasal zeminde faaliyet gösteren, finansal otoritelere tabi olarak çalışan ve mikro kredi veren finansal yapıların oluşturulması ve etki alanlarının ve niteliklerinin artırılmasıyla ileride sosyo-ekonomik hayatı zorlayacak derecede yüksek meblağlara ulaşacak küçük finansal problemlerin kaynağında çözüme ulaştırılması amaçlanmaktadır.

Sistemik Risk ve Spesifik Risk Unsurlarının Etkisinin Azaltılması: Borçluya ve bankaya özgü risk unsurları sistemin genelini doğrudan etkilemiyor gibi görünse de aslında domino etkisiyle sistemin tümüne yayılarak finansal istikrarı bozucu yönde etki yapabilir. Finansal sistem için, fon arz ve talep eden müşterilerin, hem de sistemi oluşturan kuruluşların davranışlarının finansal istikrarı deneneceği düşünülmektedir. Yukarıda belirtilen nedenlerle sistemik risk ve spesifik risk unsurlarının ve ekonomik konjonktürün etkisinin azaltılmasıyla kredi kayıplarının önlenmesi veya ödememe-ödeyememe durumunun minimum seviyelere indirilmesi yolu ile finansman ihtiyaçlarının karşılanması sürecinde yasal alandan yasa dışı alana geçişlerde azalma gözlenebilir.

Devlet Destek ve Teşviklerinin Optimum Kullanımının Sağlanması: Kamunun sosyal ve ekonomik alanlarda büyüme ve kalkınma maksatlı kullandığı, toplumun genel finansman ihtiyacının karşılanmasının tam olarak hedeflenmediği destek ve teşvik uygulamalarının amacının dışında kullanımının engellenmesi ile devletin birey ve firmalara düşük maliyetlerle fon vermesi sürecine bir şekilde dahil olan tefecilerin tespit edilmesiyle ve süreç dışı tutulmalarıyla destek ve teşviklerin optimum kullanımının sağlanmasının söz konusu alanda katkı sağlayacağı görülebilir.

Toplumun Belirli Kesimlerinin Fon İhtiyacını Karşılama Üzere Özel Kanunla Kurulan Bankaların Kuruluş Amacı Olan Asli Fonksiyonlarını Uygulamada da Etkinleştirilmesinin Sağlanması: Kuruluşları itibarıyla esnaf ve çiftçi gibi toplumun ve ekonominin önemli bir unsuru olan kesimlerin düşük faiz ve ödeme kolaylığı sağlayan kredilerle fonlanmasına önem verilerek, bahsedilen kesimin fon ihtiyacının karşılanarak tefecilere yönelmesinin önüne geçilmesi sağlanabilir. Kullandırılan fonların izlenmesiyle kredinin amacına uygun kullanılıp kullanılmadığının denetlenmesi yoluyla tefecilerin uygun maliyetlerde fon bulmasının önüne geçilmelidir.

Toplumun Finansal Davranışlar Konusunda Eğitilmesi: Tüketimi artırma çabalarının üretimi artırma çabalarının önüne geçtiği günümüz ekonomisinde birey ve firmalar artan likidite imkânlarıyla kolay kredi veya kredi kartı bulmaları sonucu sorumsuzca harcama ve borçlanma eğilimine girmektedirler. Fakat oluşacak her hangi bir ekonomik dalgalanma sonucu ödeyememe durumuna düşmeleri, finansal sistem ve

devlet için sorun teşkil eden takip miktarının artması ve tefecilik faaliyetlerin ve benzeri durumların artmasına sebep olmaktadır. Bu sorunun çözümü eğitim ve bilinçlenme ile aşılabilecek bir nitelik taşımaktadır. Bunun için ilköğretim aşamasından başlayarak ekonomi, finansal davranış, tüketim, ihtiyaç, harcama, bütçe, tasarruf, yatırım vb. konularda toplumun her kademesinde eğitici, bilgilendirici çalışmaların uygulamaya yönelik ve tekrar edilir nitelikte yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Kurumların Önleyici Çalışmalarında Artış ve Cezai Yaptırımların Caydırıcılığının Sağlanması: Tefecilik faaliyetinin diğer mali nitelikli suçlarda olduğu gibi belirlenmesi çeşitli güçlükler içermekle birlikte bu suçla mücadele eden ilgili birimlerin son yıllarda planlı operasyon sayılarında gözlenen artış ve adli makamlara sevk edilen kişi sayısının bakıldığında bu suça yönelik kurum içi eğitim faaliyetlerinin olumlu etkisi ön plana çıkmaktadır. Bu eğitimlerin artırılarak sürdürülmesinin yanı sıra cezai caydırıcılığının da artırılabilmesi için gerekli hukuki çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Yasal olmayan alanda ve finansal sistemin dışında kalan fon arz ve talebinin önüne geçilmesi yani tefeciliğin engellenmesi ile bu fon arz ve talebinin finansal sistem içerisinde kendisine yer bulmasının sağlandığı durumda fon döngüsündeki toplam fon tutarı artarak ulusal ekonomik göstergeler üzerinde olumlu etkiler oluşturabilir.

Bu çalışmada konu teorik olarak ele alınmış olduğundan tefeciliğin bir taban bulabilmesi bakımından hangi makro-ekonomik veya finansal koşullardan etkilendiği, bu koşulları etkileyip etkilemediği veya ulusal fon döngüsü ile olan ilişkisinin takip eden çalışmalarda ampirik olarak ortaya konulması daha belirgin sonuçların ifade edilmesine imkan tanıyabilir.

KAYNAKÇA

Akalın, Kürşat Haldun (2010), Eski Ahdin Kardeş Yabancı Ayrımına Dayanan Tefecilik İzni Karşısında Martin Luther, KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 12 (18), 1-13.

Altıntaş, Ayhan (2012), Kredi Kayıplarının Makro Ekonomik Değişkenlere Bağlı Olarak Tahmini ve Stres Testleri- Türk Bankacılık Sektörü İçin Ekonometrik Bir Yaklaşım, Türkiye Bankalar Birliği Dergisi, Yayın No: 281.

Bayındır, Abdülaziz (2007), Ticaret ve Faiz, Süleymaniye Vakfı Yayınları, 1. Baskı, İstanbul.

Günel, Mehmet (2007), Para Banka ve Finansal Sistem, Yeni Dönem Yayınları, 2. Baskı, Ankara.

Homer, Sidney ve Sylla, Richard (1996), A History of Interest Rates, Library of Congress Cataloging-in-Publication Data, Third Edition, Rutgers, The State University, U.S.A.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Mikro Girişimcilere Yönelik Finansman Stratejisi: MikroFinansman, (Erişim Adresi: http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/Diger_Raporlar/2866mikrogirisimci.pdf).

Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı (2010), Faaliyet Raporu, (Erişim Adresi: http://www.kom.gov.tr/Tr/Dosyalar/Dosyalar/2010_Raporu.pdf, Erişim Tarihi: 22.02.2012).

Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı (2011), Faaliyet Raporu, (Erişim Adresi: http://www.kom.gov.tr/Tr/Dosyalar/Dosyalar/2011_Raporu.pdf, Erişim Tarihi: 22.02.2012).

Mali Suçları Araştırma Kurumu (2010), Faaliyet Raporu, (Erişim Adresi: http://www.masak.gov.tr/media/portals/masak2/files/faalrap_2010.pdf, Erişim Tarihi: 08.03.2012).

Mali Suçları Araştırma Kurumu (2011), Faaliyet Raporu, (Erişim Adresi: http://www.masak.gov.tr/media/portals/masak2/files/faalrap_2011.pdf, Erişim Tarihi: 15.11.2012).

Katkat, Münevver (2007), Muhasebe Vergi Yönünden Denetimin Kayıt Dışı Ekonomi Üzerindeki Başarısı, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Lewison, Martin (1999), Conflicts of Interest? The Ethics of Usury, Journal of Business Ethics, Vol.: 22, No: 4, 327-339.

Luchetti, Riccardo; Luca Papi; Alberto Zazzaro (2001), Bank's Inefficiency and Economic Growth: A Micro-Macro Approach, Scottish Journal of Political Economy, Vol: 48, No: 4, 400-424.

Kış-2012

Winter-2012

Cilt: 1 Sayı: 2 (59 – 70)

Volume: 1 Issue: 2 (59 – 70)

Mcperson, Sandra Hanson ve Christopher J. Waller (2000), Do Local Banks Matter for The Local Economy? In Search of a Regional Credit Channel, Intra National Macro Economics, Part III, Chp.12, Ed.: Gregory D. Hess, Eric Van Wincoop, Cambridge University Pres,U.S.A.

Özgenç, İzzet (2010), Tefecilik Suçu, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XIV/1, 543-553.

Parasız, İlker (2005), Para Banka ve Finansal Piyasalar, Ezgi Kitabevi, 8. Baskı, İstanbul.

Steinwand, Dirk (1994), Moneylending and Modern Times: Informal Credit in Thailand, Financial Landscapes Reconstructed: The Fine Art of Mapping Development Part: 17, Ed: Frits J. A. Bouman, Otto Hospes, Westview Pres.

TCK Madde 241; Resmi Gazete (2004), 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, Sayı: 25611.

Zuberi, Habib A. (1992), Interest Free Banking and Economic Stability, The Pakistan Development Review, 31: 4, Part II, 1077-1087.